

Andrea no vol perdre la línia

Fa 25 anys, la Generalitat va aprovar la llei d'Ús i Ensenyament en Valencià. Un quart de segle més tard, el nombre d'alumnes matriculats en català al País Valencià ha crescut notablement, però les vacil·lacions de l'administració i les esquerdes del sistema dificulten l'assoliment d'una autèntica normalització.

Andrea mira amb una certa desconfiança què passa al seu voltant. Són les 9 del matí i ja hauria d'haver entrat amb la resta d'amics i amigues a classe, a l'escola infantil 9 d'Octubre d'Alcàsser, però sa mare, Reme, s'entreté a signar no sé quins papers que li posa al davant la mare d'Ausiàs. "Ens n'anem ara a la Conselleria, a veure si ens fan cas. Signa, signa", li diuen a Reme una colla de mares i pares. I Reme hi estampa la signatura, l'enèsima signatura, per reclamar a la Conselleria d'Educació allò que, a qualsevol altre lloc, semblaria natural: que Andrea, que ara té quatre anys, pugui estudiar en la mateixa llengua que parla a casa, amb els pares, els avis i els amics. En defi-

nitiva, poder estudiar en català, la seua llengua vehicular. Però això que en unes altres latituds semblaria una demanda ben simple ha esdevingut per a Andrea i vint companys més de classe –i sobretot els seus pares– una odissea.

El cas d'Andrea i dels seus companys de l'escola 9 d'Octubre d'Alcàsser mostra que, 25 anys després de l'aprovació de la llei d'Ús i Ensenyament en Valencià, hi ha encara moltes ombres que impedeixen de parlar d'una autèntica normalització del català a les escoles i els instituts del País Valencià. Aquella llei, impulsada durant l'etapa de Ciprià Ciscar com a conseller d'Educació, va ser celebrada com l'eina que havia de permetre la recuperació i la normalitza-

ció del català al País Valencià, a través de l'impuls de la llengua a l'administració i a l'escola. En l'àmbit de l'educació, el text legal havia de servir de fonament per a aconseguir l'anivellament de català i castellà, a més d'assegurar que el sistema públic garantira als xiquets l'estudi en la llengua nadiua. Un quart de segle després de l'aprovació d'aquella llei, que molts consideraren històrica, les xifres mostren avenços significatius. Però les dades no poden amagar que el potencial real del català s'ha trobat entrecobert per la manca d'una política global de promoció i prestigiament de l'idioma que transcendira les aules. Sense prestigi social, les escoles catalanitzades corren el perill d'esdevenir compartiments estancs dins una societat que no deixa fluir o difumina la massa crítica aconseguida.

Més que mai. Crítiques a banda, hi ha unanimitat a l'hora de reconèixer avenços transcendentals propiciats per la llei d'Ús i Ensenyament. 25 anys després de l'entrada en vigor, la llei ha fet normal l'ensenyament del català per a una gran part dels qui el tenen com a llengua pròpia i n'ha estès el coneixement entre la resta. A més, la generalització de l'assignatura de valencià ha reduït a la mínima expressió la marginalitat o

Les universitats, a setembre

Si calguera posar nota a les universitats valencianes per l'intent d'implantació del català, caldria enviar-les a la convocatòria del setembre, en els millors dels casos, o, com en el cas de la Miguel Hernández d'Elx, declarar-la *inepta* en la matèria. La normalització de l'idioma al sistema d'ensenyament superior valencià continua essent una assignatura pendent. La sacrosanta llibertat de càtedra dels professors; l'absència d'una política integral i unitària de normalització per a totes les universitats; la manca de tradició en l'oferta de classes en català (com

menys oferta, menys demanda); la incorporació d'alumnes Erasmus que reclamen d'estudiar en castellà; i, sobretot, l'escàs mèrit que en l'àmbit social s'atribueix al coneixement de la llengua autòctona expliquen que les universitats valencianes vagen més arrere que la resta d'universitats de l'àmbit de llengua catalana (vegeu gràfic). En el curs que ara s'acaba, un 15,8% dels universitaris van demanar docència en català, mentre que a un 11,1% li resultava indiferent i un 69,65% sol·licitava de fer les classes en castellà, segons les dades de l'àrea de promoció lingüística de

la Universitat Jaume I, treballades pel professor Maties Segura. El més sorprenent és que la universitat no pot, en molts casos, satisfer la demanda d'aquells que volen docència en català: un 15,8% la reclama però, de fet, en el conjunt de les universitats valencianes, només l'11,1% dels crèdits impartits són en aquesta llengua. La manca d'oferta desmotiva la demanda i inicia així un cercle viciós del qual resulta difícil de sortir.

Les diverses circumstàncies en què es mouen universitats valencianes reclamen, això no obstant, certes matisacions. La Universitat de València (UV), la més antiga i la que més prompte es va interessar per la recu-

Andrea i Reme, les primeres per l'esquerra, amb més xiquets i pares i mares d'alumnes de l'escola d'Alcàsser que no poden estudiar en català.

l'exotisme que durant tant de temps van frenar el curs de l'idioma: per als castellanoparlants, el català ja no és desconegut ni estrany; per als catalanoparlants no és ni tan baix ni tan vulgar.

Fet i fet, ha aconseguit que avui, a les escoles i als instituts valencians, estudien més xiquets i xiquetes en català que mai abans. En concret, 182.920 estudiants entre 3 anys i 16

han anat a classe en català durant el curs que ara s'acaba, cosa que representa el 25% del total de l'alumnat. La millora respecte al curs 1985-1986, quan només un 1,5% dels alumnes es van matricular en català, és evident. S'ha encarregat de remarcar-ho una volta i una altra l'actual conseller d'Educació, Alejandro Font de Mora, qui es vanta d'haver donat bou i arròs a la promoció de l'idioma des que assumí el càrrec.

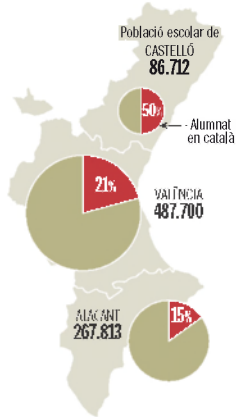
La grandiloqüència de les xifres i de les declaracions no amaguen, però, els clivells que han esquerdat la façana de la llei d'Ús i que han estat denunciats reiteradament pel col·lectiu Escola Valenciana i pel Sindicat de Treballadors de l'Ensenyament del País Valencià (STEPV). L'administració valenciana "no s'ha marcat objectius concrets", asseguren Vicent Esteve i Rosa Roig, del STEPV, per a qui Font de Mora i els seus antecessors han caigut en un panxacontentisme que fa que l'augment en la matriculació "dependa del voluntarisme dels pares".

peració del català és, almenys sobre el paper, la que més respecta els drets lingüístics dels alumnes. Els estudiants de la Universitat Jaume I són, per la seua banda, els que més reclamen de poder estudiar en català (fins a un 29,8%, enfront del 24,8% de la UV o el 7,4% de la Universitat d'Alacant), si bé només un 19,4% dels crèdits s'hi imparteixen en aquesta llengua. UV i UJI a banda, el panorama a la resta de centres d'educació superior resulta desolador o, si més no, preocupant, amb percentatges de crèdits impartits en català per sota del 7% i una escassa demanda social que, siga com siga, tampoc no és atesa pel centre.

Les dades posen de manifest que alguna cosa falla a les universitats valencianes, però sobretot a la societat civil. Quin sentit té que avui, quan s'han aconseguit uns nivells de competència lingüística més alts que mai, encara hi haja tants estudiants, és a dir la matèria grisa del futur, que no vegem cap raó per a marcar la casella de *valencià* a l'hora de triar l'idioma en què reben les classes? La resposta no resulta fàcil, però potser hi té alguna cosa a veure el fet que al País Valencià bona part de l'administració, els diaris, les televisions i les ràdios, les altes esferes de l'economia i els principals líders polítics parlen en castellà.

El català a l'escola valenciana

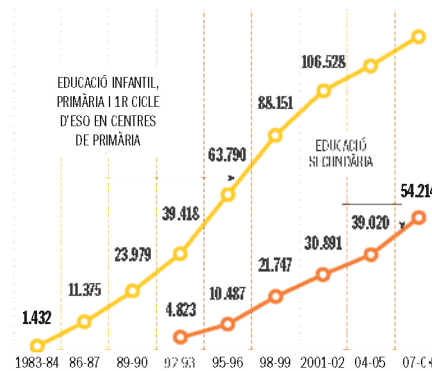
■ I TU, EN QUINA LLENGUA ESTUDIES?

La distribució de l'alumnat en català al País Valencià varia molt segons el territori. Mentre a **Castelló el 50%** dels alumnes de primària i secundària estudien en valencià, a les comarques de València i Alacant el percentatge és del 21% i el 15%, respectivament.

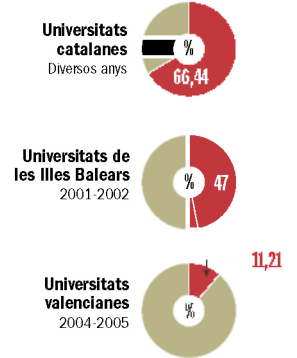
■ ALUMNAT

Evolució del nombre d'alumnes en català des de l'aprovació de la llei d'Ús i Ensenyament del Valencià.v

■ EDUCACIÓ SUPERIOR

Docència en català a les universitats als territoris de l'àmbit lingüístic català.

Font: Conselleria d'Educació, Escola Valenciana, "El valencià a la Universitat. Evolució del curs 2001/02 al 2004/05". Maties Segura i Sabater (UJI).

De l'efecte embut a la saturació de l'oferta. Entre els problemes més greus que malmeten el potencial del català al País Valencià hi ha la feblesa de la seua continuïtat. Milers de xiquets i joves es troben que els resulta impossible de completar tots els estudis, des de l'etapa infantil fins a la universitat, en la llengua pròpia. D'aquesta manera es genera un efecte embut que va reduint el percentatge d'estudiants en català a mesura que van superant nivells. La manca de recursos a la xarxa pública fa que molt sovint els estudiants hagen de decantar-se a estudiar en català una matèria que no és de la seua preferència o, per contra, estudiar en castellà les assignatures que volen per a encaminar-se a una determinada carrera universitària. De resultes d'això, en el pas de primària a secundària es perd un 12% de l'alumnat escolaritzat en català.

De vegades, no hi ha continuïtat perquè els xiquets catalanoparlants ni tan sols tenen la possibilitat d'estudiar des de ben menuts en el seu idioma, tal com li passa a Andrea, i tal com ha denunciat Escola Valenciana. Segons aquest col·lectiu, a tot el País Valencià 93.700 alumnes que actualment estudien en castellà ho farien en català si els seus centres els oferiren aquesta possibilitat. La demanda de classes en català és saturada, amb la qual cosa centenars de xiquets i xiquetes són reconduïts als grups en castellà, cosa que els vulnera els drets lingüístics. La incongruència del

sistema —que com a principi general estableix que en els cursos amb dues classes, una siga en castellà i l'altra en català, les anomenades *linies*— fa que en pobles valencians amb majoria catalanoparlant, el dret d'un infant a rebre classes en castellà prevalga sobre el de vint que les volen en català. És, a grans trets, el que ha passat a l'escola infantil 9 d'Octubre, on des de fa dos anys una trentena de pares, en col·laboració amb l'associació de pares i mares i la direcció del centre, reclamen a la conselleria el canvi de la línia en castellà a català, i de moment no n'han obtingut resposta. El silenci, en lloc de descoratjar-los, ha convertit la qüestió de l'idioma en *casus belli* entre els pares i l'administració. "El que ells volen és que ens cansem", afirma Carmina, presidenta de l'AMPA, "però no ho farem perquè sabem que anant a classes en valencià ens assegurem que els nostres fills seran bilingües". El cas d'Alcàsser no és, ni de bon tros, excepcional. Arreu del País Valencià, sorgeixen com bolets casos semblants i s'agregen a les grans ciutats, on el predomini dels centres privats i concertats origina un baix nivell de matriculació en català. Segons dades d'Escola Valenciana, només el 7% dels alumnes de primària i el 5% dels de secundària de centres concertats són matriculats en català, la qual cosa deixa aquests centres, pagats amb diners públics, molt lluny de l'equiparació entre els dos idiomes oficials.

Alacant, assignatura pendent. Per una altra banda, els 25 anys de vigència de la llei no han servit per a convertir l'idioma en un element de vertebració territorial. Si bé el 25% del alumnat de primària i secundària ha optat per la línia en català, no és menys cert que l'heterogeneïtat en la distribució hauria de fer reflexionar els responsables públics. Si a les comarques de Castelló el 50% dels alumnes reben les classes en català, aquest percentatge baixa al 21% a les de València i a un paupèrrim 15% a les d'Alacant. El sistema educatiu, per tant, no ha revertit —ans, al contrari, ha consolidat— un desmembrament lingüístic que a passa de bou minva la cohesió territorial.

Les raons que expliquen l'actual situació del català a les aules són socio-lingüístiques, però sobretot polítiques. Algunes veus ja van advertir el 1983 que el mètode de línies implantat al sistema escolar valencià —és a dir, l'existència de classes totalment en català i classes totalment en castellà— en detriment del d'immersió —implantat a Catalunya, pel qual totes les classes són en català— condemnava a una implantació lenta i vacil·lant de la llengua autòctona. Avui, els resultats obtinguts semblen donar-los la raó. O és normal que la mestra d'Andrea, catalanoparlant, haja d'educar la xiqueta, i Andreu i Luna i Maties..., també catalanoparlants, en castellà?

Violeta Tena